

בקוטנה המשוחרת

אפרים וויכסלפיש
תל-אביב

יהודים שחיו על אדמתה דורות על דורות — דבר לא נשאר מנו. אבן מקיר תזעק! אלם מסביב, אך הקירות עדים ספוגים צער, יגון וסבל שלא יתוארו, שהיו מנתן חלוקם של הוושביהם היהודיים.

עתה גותרה קוטנה בלי יהודיה, אך המות עוד לא סר ממנה, עוד היא מלאה אנהות אבות ואמות יהודיות המבקשים לגונן על ילדיהם.

קוטנה בלי יהודים!
בעובי ליד בית ברומברג, שם שכן בית-הכנסת של חסידי סקרנבייך, נעצרתי ובדמיוני ציפיתי לצאתם של היהודים מתפללים, עוד רגע קט ייראו ראשוני המתפללים, תלמידותיהם הריסות, יגון ואבל. עולם הילדות נמחק ללא זכר, עולםם של

יום שיחרור קוטנה על-ידי הצבא האדום והצבא הפולני, היה בשכיליי يوم של שמחה ונצחון. עיר הולדתי שוחררה! בימים בהם הייתה בורשה, בה הייתה מצורף למטה הצבא הפולני. לפטע קיבלתי פקודת יצאת לודז' בה נתמנתי לקצין העיר. בדרך לודז' ערכתי ביקור קצר בעירי, קוטנה. ידעת מה צפוי לי שם לאחר שלטונו הרוצחים הנאציים, אך מראה עינים מזועע היה פי כמה!

מסביב היה אך הרס, חורבן וחרבות, עוד המות נישא בחלל האוויר. רחובות יולדותי, בהם שיחקתי וגדלתי, בהם פסעתי את פסיעותי הראשונות על אדמת פולין — מלאים היו כבש, עולם הילדות נמחק ללא זכר, עולםם של

של יהודי קוטנה. לפני מלחמת העולם הראשונה שכן כאן בית ח:right>רשות לטוכר, אבל ייצרו נפק עם פרוץ המלחמה היה וגנותו ממנה רק הבניינים הגרושים שעמדו ללא גג ולא חלונות ודלתות. הנאצים לאחר שגידרו את המקום, ריכזו בו את כל היהודי העיר והפכו אותו לגיטו. תנאי החיים היו כאן איום ביותר, הציפיות היה נוראה ועלתה על כל מה שהadmון האנושי יכול לתרע לעצמו. לא יותר לי אלא לצלם את מקום סיבלים ויגנים של היהודי קוטנה ובלב בוכה וכואב עזובי את התופת הזאת.

ביקורי השני נערכ בקוטנה לרגל הבאת אפר קדושי עירנו, שנשרפו ונרצחו במחנה חלמנו לקבורה. ביקשו גם להקים מצבה לזכרם על קבר האפר שלהם. אבל לאנטישימים הפולניים אפילו חסד אחרון זה היה כצנינם בעיניהם. בשובי לודז' קיבלתי ידיעה, כי המצבה שהוקמה נהרסה על ידיים. לאחר זמן מה קיבלתי הודעה מטעם המשטרת העממית בקוטנה, לפיה היא ממשימה בהרים המצבה יהידה צבאית רוסית שעברה במקום, ואילו קצין העיר הרוסי הטיל את האחריות למעשה ואנדאלי זה על הפאים שיטים הפולניים...

הריאטריאנטים מקוטנה

משלווש מאות וששים המשפחות היהודיות מקוטנה, הנמצאות ביום בישראל, חלק מהם הגיעו עוד לפני מלחמת העולם השנייה, רובם היו ציוניים בעלי הכרה. الآחרים הגיעו ארץ

ההלווייה הסמלית
די סימבאלישע לוויה

לאחר הקמת המדינה. רבים מהם לא היו ציוניים ואףלו התנגדו לפתרון הציוני של בעית היהודים. אולם לאחר המלחמה נוכחו לדעת, כי לחיות כיהודים יכולו רק בישראל. כך הם התקרבו לרעיון הציוני ועלו ארץ. בפולין שנחיפה לבית קברות, לא יכולו ולא רצו לחיות בה עוד ובוברים בנזודיהם דרך אוסטריה, צ'כיה וגרמניה הם הגיעו לחוף מבטחים — לישראל. גל עלייה שני שהגיע לישראל בא לאחר התמורות המדיניות שפקדו את פולין ב-1956, עת הגיעו גומולקה לשפטון בארץ זו.

רבות נעזרו עולים אלה על-ידי בני עירנו שכבר ישבו בארץ מזמן, נוסף על העוזה שהושיטה להם מדינת ישראל כלכל העולים החדשים. בייחוד ראוייה לציוון עוזרתן של משפחות א. ש. אלברג, מ. ויגדורוביץ' ונורדברג, שקיבלו את כל העולים בלב פתוח וסייעו להם בכל אשר השיגה ידם, כדי שבני ערים אלה, יבנו במדינת ישראל את ביתם מחדש.

תחת בית שחים, בקפות השחורות הם ילכו זוגות-זוגות וימשיכו בשיחתם בה החלו בבית הכנסת. אך לשוא! לא יתפללו עוד יהודים בקוטנה. נסגרו שעריו השמיים לקול תפילהם. תפילהם לא נתקבלה, רק אנחותיהם עוד נישאות באוויר של עירנתנו. והפעמוני שמנגד שערון העיריה, צלצל אותה שעה את צילצolioו כאשר היה מקונן על הטבח והמוות האיים שפקד את היהודי עיר הולדתי. והרי לכארה דבר לא השתנה בעירי. ברחוב קרולבסקה החניות היהודיות פתוחות כבאים ימימה. הנה חנויותיהם של ראהב, של ולטר ושל אחרים. השולחנות עומדים במקומם, האיצטבות תלויות על הקירות, החניות מלאות בדים כבאיםיהם של בעליים היהודיים, אך הבעלים האלה אינם עוד! הם נרצחו, נשרפו ורכושם נגזל על ידי אחרים. לא! ברחוב קרולבסקה, רחוב מגוריינו במשך שנים רבות אין עוד יהודים, בחנותם של הוורי דבר לא השתנה, הכל כמו שהיה לפני השחיטה אך הורי אינם עוד. וכך בכל רחובות היהודים, כך בכל בתיהם של היהודים, כך בכל חנויות היהודים, שם נתגלה לי מהזה מסמר שעירות. כיכר השוק ורחובותיה רוצפו באבני המצבות של בית הקברות היהודי! כתובותיהן של המצבות לפני מעלה, ועוד תוכל לקרוא בהן את שמות הנפטרים! ואנשים ובהמות דורכים עליהם. אכן, אין גבול לנולותם של הגויים! ועוד טיפת מלך לפצעינו שותתי הדם.

חלוקת כבוד לארון עם אפר הקדושים
דאס אפגען כבוד דעתם ארון מיטן אש פון די קדושים

הגעתם לבית השוערת של בית מגוריינו. ביקשתי לשמע ממנה פרטים על משפחות יהודיות או על בודדים שניצלו מן השחיטה. על שאלה זו מודיע לא החביא את בתו של אברהם מרוז ובנות ממשפחה קופר שאביהם היה אריה, ענתה, כי לאחר שככל היהודים גורשו לגיטו, הסתיר יוסף ז'אכקי את איתה מרוז בזמן המלחמה, אולם ל夸ראט סימנה מסר אותה במזו ידיו לידי הגיסטאפו. לאחר השיחור גורחה עליו המשטרת הפולנית גורדי דין מוות.

עם היהודים עלה הкорת גם על בית קודשייהם. בית הכנסת נהפך למקום חניה לעגלות האיכרים הבאים העירה ליום השוק. בית-המדרשה, שהוא מקום לימוד תורה של בני העיר עם ר' יהושע-ליה קוטנר בראשם, נהפך לתחנת "מכבי-האש" וכל אשר היה בו עלה בעשן יחד עם לומדיו. תחנתיה האחורה הייתה בקונסטנטזיה — זה הגיעו המפורסם